

Rooseveltovo "new deal" se je pomaknil na desnico

Predsednik pravi, da prihaja "nov red," obenem pa toži, da je še vedno "preveč privilegiranih, ki tlačijo premalo privilegirane." Sistem dolo bo odpravljen in nadomeščen z religinim delom za 3,500,000 brezposelnih. Program socialnega zavarovanja bo danes predložen kongresu

Washington, D. C., 5. jan.—Predsednik Roosevelt je včeraj prečital svojo letno poslanico kongresnikom in senatorjem. Dokument je poln optimističnih, ki ne vsebuje nobenega specifičnega predloga in obdelava glavnih vprašanj ameriškega gospodarstva na splošno. Obenem je poslanica bleščeč dokaz, da se je Roosevelt pomaknil na desno in ne bo več dosti eksperimentalni z "radikalnimi" reformami. Mnogo svojih prejšnjih reform bo popravil ali kratkoma odpravil.

Na prvem mestu je povedal, da je do grla sit sedanjega religin sistema, ki "ne spada v Ameriko in jemlje ameriškim delavcem samoponos." Sistem podpora brezposelnim bo čim prej likvidiran in nadomeščen z religinim delom za okrog tri in pol milijona delavcev; ta religin dela bodo vključevala razna javna dela, ki so potrebna in koristna in pri katerih se delavci "ne bodo več igrali in ubijali čas." Plača pri teh delih bo nekoliko večja kakor je direktna podpora, vendar ne sme biti tako visoka, da bi vlada "spravljala v nevarnost privatna podjetja in da bi delavci puščali privatna podjetja in iskali službo pri vladi." Sploh bo vlada prevzela le tista dela, ki se privatnemu kapitalu ne izplačajo.

Predsednik je poudaril, da prihaja "nov red" v Združenih državah, ampak ta "novi red" mora priti v mejah stare ustave in starih institucij in nikakor ne sme ogroziti profitnega sistema, ki je za Ameriko nenadomestljiv! "Mi še vedno priznavamo, da izredna individualna zmoglost je vredna izrednega plačila!"

Predsednik je potožil, da kljub vsem naporom vlade z obnovnim programom v prvih dveh letih "new deala" je še vedno veliko neenakosti—in še vedno je na eni strani "preveč privilegijev," na drugi pa veliko številnih onih, ki imajo "premalo ali nič privilegijev." To neenakost je treba izravnavati polagoma in previdno.

Vlada bo v tem letu skušala poleg likvidacije religina uvedbe religin dela izvajati še sledeče:

Zavarovanje proti brezposelnosti, za starost, otroke, matere in proti drugim stiskam; federalna kontrola nad vsemi sistemskimi transporti; zakon NRA se naj obnovi v spremenjeni in "pojasnjeni" obliki; federalna ofenziva proti zločinstvu; odprava zla "holding kompanij" v sistemu javnih naprav; izboljšanje davčnega sistema; izboljšanje poljedelstva se naj nadaljuje z nekaterimi spremembami in boljšimi metodami.

V ponedeljek, 7. januarja, bo predsednik Roosevelt predložil kongresu podrobne načrte socialnega zavarovanja in proračun za prihodnje fiskalno leto, kasneje, od časa do časa, pa predložiti načrte za druge izpremembe in izboljšave.

Garažna stavka
St. Paul, Minn. — Nameščenici v garažah v St. Paulu in Minneapolisu so zastavili. Zahtevajo višjo mezo in 30-urnik v tednu. Okrog 1200 delavcev je prizadetih.

Domače vesti

Nagla smrt
Franklin, Kans.—Nagle smrti je umrl 30. dec. John Folgar, star 68 let in član društva št. 434 SNPJ. Zapuška žena, pet sinov in tri hčere.

Nesreča na ulici
Milwaukee. — Anton Miklič, star 79 let, je zadnje dni padel na ulici tako nesrečno, ko mu je noga spodrsnila po ledu, da si je zlomil desno nogo in izpahnil desno roko. Odpeljali so ga v bolnišnico. Ker je mož že star, je njegovo stanje zelo košljivo.

Se ena nesreča
Milwaukee. — Rojak Rudolf Nagel se nahaja v bolnišnici. Na božični večer so ga našli v kleti nezvestnega. Omotil ga je uhajajoči plin.

Podlegel opeklinam
Chicago. —Zadnji četrtki je v okrajni bolnišnici umrl Dane Sekulič, star 46 let, za opeklina, ki jih je dobil v sredo, ko je petrolejska pečica eksplodirala v njegovem stanovanju v So. Chicagu.

Štirje novi grobovi
Milwaukee. —Mrtvega so našli v postelji na njegovem domu v West Allisu Fr. Močnika, starega 65 let. Nahuja, ki ga je mučila dolgo let, ga je v spanju zadušila. Pred leti je bil član SNPJ, toda jo je pustil. Tu zapuščila bolno ženo, dva sinova in hčer. Doma je bil iz St. Janža v Savinjski dolini na Stajerskem in še mlad je odšel po svetu ter kopal premog na Nemškem in po Ameriki. —Nekaj dni kasneje (Prosveta je o tem na kratko že poročala) je zadela srčna kap Rozalijo Graszitz, ki je bolehalo leto dni. Doma je bila iz Kónje in v Ameriki je bila 23 let. Bila je vdova rudarja in članica SNPJ. Pogreba obeh je oskrbel Ermenčev zavod. —Zadnje dni je umrl tudi John Košak, star 79 let. — V Saukvillu, Wis., je umrl 43-letni Oton Rak.

Zaroke v Sheboyganu
Sheboygan, Wis.—Tu so se zaročili sledeči pari: Viktor Repenšek in Genevieve Virant, August Stublar in Hattie Majcen, Frank Mervar in Mary Udovič.

Poroka
Milwaukee. —Pred nekaj dnevi sta se poročila Frank Zakrajšek in Anna Štrukelj.

Nov grob v Clevelandu
Cleveland. — V bolnišnici je umrla Mary Orehovec, roj. Breznik, stara 34 let in doma iz Gornjega Tuhinja pri Kamniku. V Ameriki je bila 14 let in tu zapuščila moža in tri otroke. Bila je članica društva Mir št. 142 SNPJ.

Splošna mobilizacija v Boliviji

La Paz, Bolivija, 5. jan. — Bolivjska vlada je odredila splošno mobilizacijo vseh mladih in starih mladih za vojno a Paragvajem zaradi džungelske province Gran Chaco. Vojna traja že tri leta in vse kaže, da se zdaj bliža h koncu.

Ruski hudoženstveniki pridejo

Chicago. — Moskovski hudoženstveniki (Moscow Art Theater), skupina najboljših gledaliških igralcev v Rusiji, pridejo v prihodnjem aprilu. Igrali bodo ruske klasične igre, med temi tudi "Revizorja", in najmanj dve novejši sovjetski drami.

KAK JE BIL ŽIVLJENSKI STANDARD 1934?

Padel je za en klin kljub "novemu dealu." Položaj je rešila velika božična trgovina

IZGLEDI SO NEKO LIKO BOLJI

New York. — (FP) — Zaton leta 1934 je bil priča novemu padcu življenjskega standarda ameriških mas. Kljub kričavi kampanji o izboljšanju je iz preliminarne študije o porabi blaga razvidno, da je bil lanske leto konzum še manjši kakor leto prej.

Denarni promet v trgovinah je bil sicer štiri in pol milijarde dolarjev večji ko leta 1933. Znašal je po estimiranju New York Timesa 29 milijard. Toda to zvišanje denarnega prometa ne pomeni nobenega zvišanja blagovnega prometa radi draginje. Ta je poizra vse navidezne pridobitve.

Kakor poroča statistični biro delavskega departamenta, so se živila, obleka in hišna oprema podražila 14.6%. Če se vzame v poštev zvišanje denarnega prometa v trgovini na drobno za omenjene štiri milijarde in pol in se od tega odšteje zvišanje cen, je rezultat ta, da je bil blagovni promet le za eno petino enega odstotka višji kakor leto 1933. Pri tem je treba pa upoštevati porast prebivalstva. Končni zaključek je torej ta, da je bil lanski konzum še nekoliko nižji ko leto prej.

Padec blagovnega prometa je razviden tudi iz poročil nekaterih verzičnih veletrgovin. Kreske kompanija je v prvih desetih mesecih 1934 na primer imela 4% manjši blagovni promet ko v isti dobi leto prej. Woolworth 6% manj. Tudi farmaki produkti so bili manjši, za kar je skrbela poleg suše tudi AAA.

Definitivno izboljšanje je imela le avtna industrija, ki je imela lanske leto za pol milijona avtov večji trg ko leto prej. Sploh bi bilo leto 1934 katastrofalno, da ga ni rešila velika božična trgovina. Kakor je razvidno iz preliminarne poročila, je bilo od 16 do 20% več božičnega biznisa kakor leto prej. Izgledi za bližnjo bodočnost so nekoliko bolji. To največ iz razloga, ker so cene za enkrat prenehale plezati kviklo. 1. decembra je bila obleka na primer nekoliko cenejša — 0.7% — kakor 12 mesecev prej. Slično tudi pohištvo. To izboljšanje pa zavisi predvsem od tega, če se bo zaslužek naglo dvigal kakor pa cene. Če se to ne zgodi, bodo izhlapieli tudi izgledi za izboljšanje, tenki kakor so.

Bivši dunajski župan Seitz še vedno jetnik

Dunaj. — (I. I.) — Čeprav je bila Schuschniggova vlada pod pritiskom svetovnega javnega mnenja prisiljena izpustiti iz ječe bivšega dunajskega župana Karla Seitzja, je on še vedno jetnik. Faktično ima na svojem domu zdaj še manj svobode kakor je bil v ječi. Mož je tudi bolan. Njegovo stanovanje je pod policijsko stražo dveh mož noč in dan. Vsa pisma so cenzurirana kakor v ječi. V dotiko sme priti le z ožjimi sorodniki. V ječi je imel vsaj to ugodnost, da se je enkrat na teden smel sestati ob navzočnosti jetničarja tudi s svojimi prijatelji. Razen svojih ožjih sorodnikov je odtrgan od vsega zunanjega sveta. Njegov edini prestopnik je, ker noče priznati svojega nelegalnega odstavljanja.

AMERIŠKA PLUTOKRACIJA SE DUŠI Z DENARJEM

Korporacije delajo izgubo na papirju, v realnosti pa velike profite

1932 SO IZPLAČALE ŠTIRI MILIJARDE DIVIDEND

Washington. —Zadnja leta smo mnogo slišali, da je kriza upropastila vse. "Vsi smo v enem čolnu, reveži in bogatini," čisto zvonijo po radiu ali pa čitamo izjavo kakšnega modrijana.

Da nismo vsi v "enem čolnu," je lahko jasno vsakemu solarju. Pa ni niti odraslim otrokom. In to kljub temu, da je dovolj dokazov o obeh ekstremih, o revščini in bogastvu, v vsakem mestu. Pogledati je treba le na predele, kjer živi proletarska Amerika, in na kraje z lepimi in razkošnimi rezidencami. Saj vam velika neenakost butne v obraz že pri pogledu "Society" strani v meščanskem časopisu.

In komur to ne zadostuje in zahteva boljše podatke, te lahko dobi pa v letnih poročilih zvezne vlade o dohodninskem davku. Ali se še spominjate, kako je časopisje pred dobrim letom zdihovalo nad "poglabljanjem" ameriške družbe, ko je vlada poročala, da je leta 1932 "le" 20 oseb imelo en milijon ali več dohodkov. "Ameriške milijonarje je vzela kriza," amo takrat slišali.

No, letos je nekoliko bolje. Lani, to je 1933, se je to številu multimilijonarjev zvišalo za 26. Za minulo leto jih lahko pričakujemo še več — "newdealski" pridelek.

Pa tudi 1932 nismo bili "vsi v enem čolnu." Litanje po poročilu o dohodninskem davku na eni strani in po poročilu o izplačanih dividendah na drugi pokazuje povsem nekaj drugega. Stvar je sicer nekoliko zastarela, vendar je pa dobro, da ameriško delavstvo razume sliko, kakršna je.

Buržoazno časopisje z vsemi kapitalističnimi izpovedniki vred je kreiralo fikcijo, da je bilo leto 1932 izredno suho tudi za korporacije. Profiti in dividende da so izginile. Večina korporacij je tako res poročala tudi zvezni vladi v svrhu korporacijskega davka.

Na podlagi teh poročil so bile vse korporacije revne ko cerkevna miš. Zvezni vladi so plačale korporacijskega davka le okrog 286 milijonov, kar je sicer čedna vsota, toda majhna.

V istem letu so korporacije izplačale nič manj ko tri milijarde 885 milijonov dividend v gotovini, 143 milijonov posebej pa v delnicah. Skupaj nad štiri milijarde dolarjev. To so samo dividende. Upniki pa so prejeli blizu sedmih milijard na obrestih.

Iz davčnega poročila za omenjeno leto je tudi razvidno, da ni dosti kapitalistov med osebami, ki imajo do pet tisoč dolarjev letnih dohodkov. 67% teh ljudi je delavcev, bodisi ročnih ali duševnih; 20% je biznismenov, 5% je ljudi, ki žive od dividend in 7% od obresti. Veliki večini delavcev naravno ni treba izdelati nobenega poročila o dohodkih v svrhu dohodninskega davka, ker ne zaslužijo niti minimalno vsoto, ki je davku podvržena.

Nadaljnja zanimivost je tudi to, da je proporcija največjega dela uradnikov in uslužbencev, ki vlagajo ta poročila. Teh ljudi je največ v Washingtonu. V zveznem distriktu Columbia skoraj 15% vsega prebivalstva plačuje dohodninski davek, oziroma morajo dostaviti vladi ta poročila. (Dalje na 3. strani.)

Španija je še vedno v obsednem stanju

Vlada zakriva represije nad delavstvom s strogo cenzuro

JECE SO POLNE ZRETEV TERORJA

Curih, Švica. — (I. I.) — Kaj se godi v Španiji, odkar je bila potlačena antifašistična revolucija, je zunanjemu svetu malo znano. In soditi po španskih listih, je tudi dežela sama zavita v velik misterij radi velike cenzure, s katero vlada zakriva svoja teroristična dejanja.

Vse vesti, tudi zunanji poročevalci, so strogo cenzurirane. Od ponorene revolucije je vlada že dvakrat podaljšala "vojno stanje," kar ji omogoča izvajati največjih represij. Kljub temu je pa znano, kako fašistični mlini meljejo avojo "pravico".

Ječe so še vedno polne delavcev in voditeljev. Soditi po nekaterih primerih mora biti v španskih ječah tisoče popolnoma nedolžnih ljudi, takih, ki se niso udeležili revolucije in so v "preiskovalnem" ali "preventivnem" zaporu brez vsake obtožnice.

V provinci Badajoz, ki je bila "popolnoma mirna v dnevi revolucije," je vlada izvršila nad tisoč aretacij. Oblasti so delavce enostavno položile in jih nagnale v zapore. Od 600 slučajev, proti katerim so bile skovane obtožnice, je bilo komaj šest ali osem takih, ki so bile legalno opravičljive. Proti stotinam drugih pa sploh obtožnic ne morejo skovati.

V tej provinci so bile delavske organizacije uničene že mesec pred revolucijo, njih voditelji pa vrženi v ječe.

In slično kakor v provinci Badajoz je tudi v ostalih krajih. "Heraldo de Madrid" je ob zaključku novembra v več izdajah priobčil pisma persekutiranih delavcev, ki se pritožujejo, da so v zaporu že tedne brez vsake formalne obtožbe. V nekaterih slučajih zapore opravičijo s tem, da jetnikom nalože denarno kazen. Ta časopis je naveedel podrobnosti o razmerah v par ječah, o katerih ima podrobne podatke. Nekateri delavci, ki so bili oproščeni, so bili pozneje zopet aretirani.

Izredno sodišče v Madridu je kaznovalo sedem direktorjev Delavskega doma na strogo kazen. Sedst jih je dobilo po tri leta zapore, sedem dve leti, vsi skupaj pa denarno kazen, češ, da so v domu hranili orožje. Deset nadaljnjih obtožencev v zvezi s to afero je to sodišče oprostil; nakar je vrhovno sodišče vsem skupaj naložilo po šest mesecev kazni in potrdilo obsojbo sedmih glavnih "krivcev", kakor tudi razpust 45 organizacij, ki so lastovale Delavski dom.

Vlada ni nobenemu obtožencu ničesar dokazala. Orožje je našla v domu en teden po zasebi in dva dni potem, ko ga je odprla. Delavski voditelji pravijo, da je bilo orožje potaknjeno po policiji, ki je hotela dobiti pretezo za persekucije.

Vrhovno sodišče je s svojo obsodbo dalo povod še za strožje kazni po nižjih sodiščih.

Več delavskih voditeljev je pridržanih za vojno sodišče. Med temi je tudi Largo Caballero. Njemu je klerofašistični parlament vzel poslansko imuniteto kakor tudi več drugim socialističnim poslancem. Pred vojno sodišče pride pod obtožbo upora proti državi. To sodišče je bilo, dalj časa na počitnicah. Kakor je vlada naznanila, prične zopet mleti "po praznikih". Napram francoskemu social-

ističnemu poslancu Auriolu, ki ga je obiskal v ječi kmalu po potlačeni revoluciji, je bil Caballero jako optimističen. Rekel je, da mu vlada ne more ničesar, niti ne socialistični stranki in unijam, ker je bil upor pač spontan in brez vsake "zarote". Poznejši dogodki pa pokazujejo, da je bil Caballero optimizem brez podlage. Zdaj izgleda, da bo klerofašistična vlada skušala zadaviti delavske organizacije na podoben način kakor jih je Dollfuss v Avstriji.

KONGRES DOBIL PRVI DAN 2800 PREDLOGOV

Washington, D. C. — Prvi dan zasedanja 74. kongresa dne 3. januarja je bilo predloženih okrog 2800 zakonskih predlogov ali načrtov. Prvi predlog, ki ima št. 1, je za izplačanje bonusa bivšim vojakom iz svetovne vojne v skupni vsoti dve milijardi in 200 milijonov dolarjev in v ta namen naj kongres dovoli izdaje posebnih bankovcev (greenbacks) za to vsoto.

Drugi glavni zakonski predlogi so: likvidacija in refinanciranje farmakih dolgov, podaljšanje federalne posojilne korporacije HOLC, izplačanje vlog v propadlih bankah, razstignitev meje za posamezne vloge v polnih hranilnicah na \$5000, bimetalična (zlata in srebrna) valuta, nove kazni za linčanja, odprava profita v času vojne, prepoved izvoza orožja in streliva med vojno, izgon tujzemskih komunistov in več osnutkov brezposelnostnega ter starostnega zavarovanja.

V Jugoslaviji ostane vse po starem

Belgrad, 5. jan. — Ministrski predsednik Bogoljub Jevtić je pred zasedanjem parlamenta izjavil v imenu vlade, da bodoča notranja politika Jugoslavije bo bazirala na ustavi pokojnega kralja Aleksandra iz leta 1931. Ta izjava je ozlovoljila vse napredne elemente, ki so pričakovali izpremembe po nastopu nove vlade. Jevtić ni niti z eno besedo omenil Hrvatov in Slovencev v svoji deklaraciji.

Kradli religino meso

Chicago. — Policija je zadnji petek aretirala 32 delavcev v mesnici linolske religine komisije, 2101 W. Pershing road, ki so se odpravljali domov. Ko so delavce preiskali, so našli pri njih 1187 funtov teletine. Uradniki religine komisije pravijo, da je v zadnjih treh tednih zmanjkalo povprečno eno tona mesa vsak dan ali skupaj več ko 40,000 funtov. Preiskovalci so mnenja, da so delavci ukradeno meso prodajali. Meso, ki so ga sekali v mesnici, je namenjeno za družine brezposelnih delavcev.

Hitra zmaga elektrotehnikov

Shrewport, La. — Delavci v tukajšnji elektrarni Southwestern Gas & Electric kompanije so kaj hitro izvojevali priznanje unije. Enostavno so ustavili delo in vse mesto je bilo brez elektrike. Po 45 minutah se je družba že podala in priznala elektrarsko unijo. Med družbo in zastopniki unije je bila pogajanja že teden pred stavko. Ker pa ni hotela nič slišati o kakšnem priznanju organizacije, so delavci udarili brez kakšne napovedi.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASNIK IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina za Zdravstveno Državo (Ivan Čiglar) in Chicago
\$2.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago
in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo
\$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileo \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. — Rokopisi dopisov in nezahtevnih
členkov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
mesi, drame, pesmi itd.) se vračajo poljubno, le v slovenski, če
je priložila pošto.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communi-
cations and unrelated articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima slika s listom:
PROSVETA
2837-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v izpisku, na primer (Dec. 31, 1934), poleg vsakega
imena na naslovu pomeni, da vanj je v danem datumu vložila
rednina. Pomorje je praznovanje, da se vam list ne usti.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Srečno novo leto!
Sharon, Pa. — Danes, ko to pišem, je novo leto. Zunanji razsaja snežni vihar, pomešan z dežjem.

Da, da — novo leto je prišlo, z njim pa so prišle tudi nove skrbi za vsakdanji obstanek, nova revščina, nova brezposelnost, novo trpljenje in nova borba za življenje. Sicer ni to nič novega, je vse po starem, kot ona pesem, ki pravi, da je isto petje in isto cvetje.

Pravijo, da je prišlo novo leto. Stiskanja rok in voščili za srečno in veselo novo leto je več ko preveč. Vse to pa ne pomeni absolutno nič; dokler se bodo delavci sami med seboj tako grdo gledali, kakor se danes, ne bo za delavca srečnega ne veselja novega leta.

Račun za leto 1934 o naših dohodkih nam ne bo delal pregleda; lahko ga bo sestavili. Same niče so v njem. Vsaj tako je z mano. — Vsako leto se rodi odrešenik, ampak ne za delavce; zanje se še ni rodil. Ta je v ljudstvu samem. Kadar bo hotelo in pričelo rabiti razum, takrat bo gotovo prišel odrešenik tudi za delavce.

Kadar bo res prišlo tisto zaželjeno srečno in veselo novo leto, ko si bomo delavci vsa sveta segli z ljubeznijo v roke kot brat bratu, sestra sestri, takrat bo srečno in veselo novo leto tudi za nas — za milijonske mase tlačanih proletarcev.

Le kadar se bo delavstvo zavedlo, da je ono stvarnik vseh dobrin in jih zahtevalo zase, se le takrat bo srečno in veselo novo leto. Dokler pa boste verovali v Mikiavla, strašili otroke s parkljem in bavljavom, dokler boste verjeli, da je neka judovska žena za vas rodila tako zvanega izveličarja in odrešenika, dokler boste verjeli, da je ona postala mati od svetega duha in da je bil stari tesar le otroku rednik — dokler boste verjeli takim in podobnim bajkam, za vas ne more priti srečno in veselo novo leto! — Jack Yert.

Kaj delavci čitajo
Louis Adamič je pred nekaj tedni objavil v newyorški "Saturday Review of Literature" zanimivo razpravo, ki se tiče ameriške proletarske literature. V tej razpravi je Adamič na podlagi svojega opazovanja v nekaterih večjih industrijskih mestih na vzhodu Združenih držav ugotovil, da proletarske novice in znanstvene knjige dosežejo najmanj onih, katerim so namenjene — delavcev. Proletarska literatura ima največ čitateljev med profesionalci: učitelji, profesorji, višješolci, dijaki, razni socialni in nameščenci in intelektualci, do čim povprečni mezdni delavci čita — detektivske romane in ostalo najslabšo knjižno smet.

Naše slovenske časnikaške klepetulje pravijo, da je Adamič komunist. Škoda, ker niso klepetulje čitale, kak odgovor je Adamič dobil na gori omenjeno svojo razpravo od komunistov.

Adamiču so zadnji teden pritrili delegatje organizacije knjižničarjev ameriških javnih knjižnic, ki so zborovali v Chicagu, toda pritrili so mu le toliko, kolikor je možno izluščiti povprečnega delavca iz splošnega čitajočega občinstva Amerike. Knjižničarji, ki so vzeli v poštev splošno občinstvo ne glede na sloje, so poročali, da lista desetih knjig, ki so imele v problem letu največ čitateljev v okoliških desetih javnih knjižnicah, raztresenih po vzhodu, jugu, zapadu in severozapadu republike, vključuje sedem ekonomskih razprav in tri leposlovne knjige. Med ekonomskimi knjigami sta samo dve, ki sta nekaj vredni; to sta "100.000.000 Guineas Pigs" in "Economy of Abundance". Izmed treh leposlovnih knjig ni pa niti ena, ki bi bila kaj pridna za našega delavskega stališa.

Zanimivo je pa to, kar je poročala knjižničarka iz Flinta, Mich. — In drugi delegatje so ji pritrili — da šolska mladina nič več ne povprašuje po pripovedkah, temveč zahteva resno čtivo, takšno čtivo, ki jim naj pojasni, odkod prihaja "prekleto ekonomska kriza". To je zares zanimivo, prav za prav nov pojav za Ameriko! Otroci občutijo posledice krize — manj je toplih oblek, manj dobrih jedil in manj igra — pa hočejo vedeti, če je to "božja kazen" ali so krivo zakrivil ljudje.

Tudi dejstvo, da je od desetice najbolj čitanih knjig v preteklem letu sedem ekonomske vsebine, je zanimivo. Navadno je bila fikcija na prvem mestu. Čeprav večina teh ekonomskih razprav nudi slab razlago gospodarskega sistema in krize, je vendar upanje, da bodo ljudje prej ali slej našli tudi na knjige, ki pravilno tolmačijo ameriški ekonomski red in njegove posledice.

Ameriška proletarska literatura je še revna in ne dosega velike plasti ameriškega delavstva, so pa druge knjige, ki odpirajo pot do te literature.

Svoboda tiska!
Večkrat smo že poudarili dejstvo, da svoboda tiska je relativna kakor vsaka druga svoboda v razredni družbi.

Vsako hoče svobodo zase — vsi drugi naj pa gredo k vragu. Ameriška ustava sicer jamči svobodo vsakega tiska: tudi delavskega, komunističnega in ateističnega, ampak sovražniki teh tiskov se pokličejo na takšno svobodo.

Kadar kapitalistični tisk citira svobodo tiska, tedaj misli svoj tisk. Kapitalistični tisk mora biti svoboden za vsako ceno! Kapitalističnemu tisku vso svobodo! Če je kaj ostane za druge, je dobro, če ne, pa tudi dobro!

Kako pa je v praksi? Ali so listi, ki služijo kapitalizmu, res svobodni? Zadnji teden se je pripetilo nekaj v Tennesseeju. Dva dnevnika v dveh različnih mestih, ki se tiskata daleč narazen, sta istega dne prinesla enak uvodnik, do pičice enak, ki je — lopal po federalnem elektrarskem projektu v tenesiški dolini in poveljeval v nebesa privatne magnate električne sile.

Razume se, da urednika nista spisala tega članka. Spisan je bil v uradu elektrarskega trusta in razposlan časopisom, ki ga hočejo objaviti — za mastno plačilnim oglašom vred.

Taka je ameriška svoboda tiska! Dokler gospodje magnati dobro plačujejo, bo zanje dosti svobode tiska. Kakšnega tiska! Well — prostituiranega tiska. Onega, ki se prodaja vsakemu, kdor več plača.

Kapitalistična svoboda je tista svoboda, ki se lahko kupi.

Prosveta in sedanost
Hibbing, Minn. — Teško mi je prijeti za pero, ker so že stare kosti, četudi niso utrujene od sedanjega dela, pač pa od preteklosti.

Že parkrat sem bil vprašan, zakaj se več ne oglašim v Prosveti. Odgovor naj bo, da če molčim, vselej vsem odgovorim. Tako namreč pravi znani pregovor. In mislim, da je morda takega mnenja vsaj v Minnesoti. Pred leti smo imeli tukaj par dobrih dopisnikov, posebno pa v osebi J. Kobila iz New Dulutha. Sedaj ni več videti njegovih dopisov. Zakaj? Osebo ga poznam in lahko rečem, da on more več podučljivega povedati v par minutah kot marsikdo v par urah. Vsaj jaz tako mislim iz izkušnje. Ne mislim nikogar častiti, če časti ni vreden, pa tudi nikogar žaliti, ako je na pravem mestu.

Leto 1934 je zatonilo in nastopilo je novo. Delavski računi so bili lahki. Same niče so v naših računih.

Kritika se ališ vsepovsod od jutra do večera, od pondeljka do sobote, pa še v nedeljo povrh. Na delu in izven dela. Stvarna kritika je koristna. Človek mora dobro premisliti, predno kaj kritizira, mora trezno misliti in potem kritizirati.

Lahko rečem, da sta v sedanjih časih najbolj prizadeta najnižji delavci in najmanjši farmer. Pa ta najnižja sloja imata ravno isto moč kot najbolj usilni človek. Pri tem imam v mislih volilni dan. Siromak si noče sam sebi pomagati. Zakaj potem kritizirati, če pa glasuje sam sebi v škodo! Ne vsi, ampak veliko jih je napačnega mnenja in mišljenja, in baš tisti največ kritizirajo. Tako so pokazale prošle jesenske volitve na splošno, ne samo v Minnesoti.

Nabavite si Ameriški družinski koledar za leto 1935 in čitajte v njem o delavskih razmerah v Minnesoti. Opis se nanaša na prejšnja in poznejša leta. Pa tudi sedaj ni dosti drugače kot je bilo pred par desetletji. Tu imam v mislih napredek, slogo in podobne delavske vrednote.

Seveda je velika razlika pri

delu. Pred 22 leti, ko sem prišel v ta kraj, so rudniki obratovali dan in noč, delo si dobili kjer si hotel. Kramp in lopata pa žilave roke! Kdo je mislil na kaj drugega, kakor le na delo in zabavo! Danes pa vse počiva in spi spanje "krivičnega". Velike odprte jame (open pit) obratujejo s par možmi in producirajo železne rude kolikor treba, in to v poletnem času, v treh ali petih mesecih. Potem pa sledijo nezajeljene počitnice.

Pred leti se je dobro delalo tudi v sumah. S polno paro so delali. Sedaj je že vse izsekano. Tiste čase je bilo vse okej. Takrat je bil v navadi znani pregovor, da "lumberjack" je mož, če nima denarja, ima pa uki. Danes je drugače. Danes ni denarja, nadežna živalica pa tudi nima posebnih dobrot pri "lumberjacku", kajti sedaj ima pač dovolj časa, da jo stalno preganja in lahko uniči ves mrčes.

Dobri časi, kakor jih nazivajo, so odšli. Krivda je v veliki meri na delavskih volilnih samih. Kdor na volilni dan ne pozna svoje moči in odda svoj glas sebi v škodo ter svojim sotrpinom v pogubo, tak pač ni vreden pomilovanja, marveč zasmeševanja, ker se ne zaveda samega sebe in svoje dolžnosti, izda pa mnogo svojih sodelavcev s svojim nezavednim glasovanjem. Nasledje lepo namazanin besedam ter škoduje sebi in svojim.

Vsak človek ima svoje dobre in slabe lastnosti, tako tudi ti in jaz. Lahko pa delujeva skupaj v skupno korist od sedaj naprej, v letu 1935, da nam prinese več zadovoljstva in napredka!

Frank Pippan.

Glas iz stare nasebine
East Palestine, O. — Malokdaj se ališ glas iz naše male, stare slovenske nasebine. Razen kratkega poročila o smrtni nesreči rojaka Božiča pred par tedni, se od tu nič ne čita v časopisih. Pred par tedni, kakor je že naznanila kratka vest v Prosveti, se je na lovu smrtno ponesrečil rojak John Božič st. Ko sta šla s sinom na lov, se je sinu po nesreči sprožila puška v grmovju in strel je zadell očeta, ki je nekaj ur pozneje podlegel. Pokojnik je bil star 62 let in doma iz Godovine na Notranjskem. Bil je član dveh društev, SNPJ in SSPZ. Blag mu spomin!

V preporočilih se letošnjo zimo dela bolj slabo. Vzroki so različni. Nekateri delajo tudi v tovarnah, ki dobro obratujejo, a so prenapolnjene z delavci in dela se v njih ne dobi.

Nekdaj cvetoča industrija v tem mestu, tako zvana "rubber works" ali kavčuk, je propadla. Tri take tovarne so prenehale z obratom ena za drugo še pred 12 leti. Upoštevalo se čez 2.000 delavcev, in po ukinitvi obrata leta 1923 se je pri nas že začela kriza, za nameček smo pa bili tudi rudarji prisiljeni na stavko, ki je trajala dve leti, končno pa je bila izgubljena. Pozneje smo izgubili tudi rudarsko organizacijo, naker se je začelo pravo lakorščanje. Sedaj smo spet organizirani in ves sistem je v boljšem teku.

Kot smo čitali v lokalnem dnevniku, se je v mestu organiziral nekak klub, ki skuša propadle prazne tovarne pogonati spet v tek, kajti vse je zelo prizadeto valed dolge krize.

Mesto East Palestine leži v jako prijaznem kraju, ob vznožju neke male starodavne vasice, po imenu Unity, pri kateri se je ba je vršila poslednja bitka z Indijanci v tem kraju. Se danes stoji tam, nekak hiša iz tiste dobe. Naše mesto pa se je najbolj začelo razvijati od leta 1900 naprej. Steje 5.000 prebivalcev, ima tri ljudske šole in eno srednjo ali high school. Prebivalci so večinoma domačini, razen nekaj Slovencev in Italijanov. Mestu East Palestine so vladali suhači, in bilo je v njih oblasti več ko 40 let. Sedaj imamo pa tudi mi restavracije, kjer se dobi vse od ledenega do pekočega, in to tudi ob nedeljah.

Mi Slovenci smo se poslovili od starega leta na način kot je naša navada. To je bilo v soboto, dne 29. decembra, ko so vsa tri tujakinja društva — SNPJ, JSKJ in SSPZ — priredila skup-

Valerij Obolenski-Kazinski, podpredsednik sovjetske načrtnice komitaja v Moskvi, ki je pomagal izdelati načrte prve in druge petletke v Rusiji.

no veselico. Kot vselej so nas tudi to pot posetili prijazni rojaki s svojimi družinami, prišli so tudi fantje in dekleta iz bližnjih nasebin. Zastopane so bile nasebine Salem, Power Point, Bessemer, pa tudi iz Pittsburgha in Clevelanda so prišli. Najboljše zahvale vsem; ki so s svojim posetom, pripomogli k uspehu v vseh ozirih. Obilo sreče v tekočem letu!

Jacob Istenič, 55.

Odgovor in pojasnilo
Piney Fork, O. — Rojak Joseph Kramar, član društva št. 262 v Farrelu, Pa., je v veliki zmoti, ko mi predbaciva v št. 253 Prosvete, češ, da sem v Proletarcu zapisal, če ne bi imeli Franka Kramarja v Sharonu, da bi Slovenci dom prišel v druge roke. Ne vem, kako je prišel do tega, da si napačno tolmači moj stavek v Proletarcu, tako da je valed tega napačnega tolmačenja Frank Kramar v Sharonu prišel v nemilost in so mu radi tega storili krivico s tem, da so mu domov urad iz rok vzeli ter ga dali v druge roke, in to le radi napačnega tolmačenja mojega stavka, priobčenega v Proletarcu.

Ako bi Frank res vse tako govoril, kot sedaj Joseph tolmači, bi ne smelo biti nič hudega, kajti Joseph bi moral vedeti, če ne bi bilo Franka v njihovi nasebini, da bi bil domov urad gotovo v drugih rokah, kajti brez rok se ne more uradovati. Ker sem zapisal, da je Franka Kramarja zedela dolga brezposelnost, kot na tisoče drugih, in da so mu skromni pritrkanji v banki zamrzili, kakor mnogim drugim, se zato togotijo. Kriste elejson, ali je kaj hudega v tem? Ali se ne sme Frank nič potožiti?!

Tudi meni je žal, ker se nisem oglašil pri Josephu Kramarju; mogoče pa bi res imel Proletarce enega naročnika več. Toda, ako me je videl, da sem šel mimo njegove hiše, zakaj me ni poklical in rekel: "Nace, tukaj imaš naročnino na Proletarcu." In, by golly, jaz bi bil vesel, ker bi imel več gradiva za opis mojih vtisov v Proletarcu, moj spremljevalec "operni pevec" F. Petava bi pa gotovo eno zapel!

Pri Franku Kramarju sem bil zadnji dan mojega tamkajšnjega obiska. On me je malo pospremil po nasebini, je prejel pa so mi drugi pokazali slovenska stanovanja ter me opozorili: "Tukaj ne hodi, Nace, ne boš nič opravil." Tako sem menda šel nenamena mimo Josephove hiše in jo nehote prezel. Človek se naveliča trkati na vrata, govoriti in prositi za naročnino. V Farrelu so bili le štirje naročniki, od teh sta dva zahtevala, naj se jima list ustavi. Novega naročnika v Farrelu nisem dobil nobenega. Tako sem "scagov" in zapustil nasebino Farrela, ne da bi obiskal vseh tamkajšnjih rojakov.

Dosedaj mi ni bilo znano, da v omenjenimi nasebinami živita dva Kramarja. Prihodnjik, ko bom spet šel v Sharon-Farrel, bom najprej vprašal za Josepha Kramarja, in se mu že sedaj priporočam, da me bo spremljal po obeh nasebinah. Če pa se zgodi, da bodec prej povabi mojo grešno dušo v nebeško kraljestvo, ali pa v obratno smer, bo pa kdo drugi prišel k vam v istem interesu.

Končno prosim Josepha Kramarja in druge napredne rojake v tamkajšnjih nasebinah, ker vem, da so iskreni, prijavljeni in razumni, če je res Frank Kramar padel v nemilost radi napačnega tolmačenja mojega stavka,

ki je bil priobčen v Proletarcu, da mu ne delajo nadaljne krivice, kajti pri vsem tem je on nedolžen, kar pač lahko potrdi moj takratni spremljevalec Frank Petava iz Little Falla, N. Y. Frank Kramar ni moj osebni prijatelj. Prvič sva se osebno spoznala v Sharonu. Ko sem z njim govoril, sem videl, da ni noben sebičnej, vsi drugi, s katerimi sem prišel v dotiko, pa so se o njem izrazili pohvalno. Tako sem mu tudi jaz v svojih vtisih privoščil par prijaznih besed, zato tudi upam, da mu jih ne boste zavidali. Poravnajte mu storjeno krivico!

Nace Ziemberger, 76.

"Veselo novo leto!"
Gowanda, N. Y. — Pregovor pravi, da je navada železna araka. Resnica! Od leta do leta si voščimo in čestitamo k rojstnim dnevom, imendanom, želimo eden drugemu vesele božične in velikonočne praznike ter srečno novo leto.

Minilo je leto dni, ko sem prešteval voščila, katera sem prejel od raznih sorodnikov, prijateljev in znancev širom Amerike. Bila so vsa ena in iste vsebine. "Srečno in veselo novo leto", nič drugega. Tiste dneve sem tudi jaz voščil sorodnikom, prijateljem, znancem in vsemu svetovnemu delavstvu tudi. Toda na žalost, želje nas vseh skupaj so splavale po vodi, kakor vedno poprej.

Ameriški delavci so v desetmilijski brezposelni armadi, lačni, raztrgani, bos, v krušnih vrstah, kjer so dostikrat dobili hrano od vlade, katero prej preiskusi na podganah in mačkah. Če se je lotilo mačke in podgane, pravi naš "možganski bebec", je ta hrana dobra tudi za brezposelne ameriške družine. Zgodilo se je celo, da so zvesti državljani zboleli potem, ko so se najedli te "hrane". Matere so s solznimi očmi gledale svoje otročice, ki so umirali od gladi ter prosili kruha in mleka. Očetje so preklinjali, zraven pa opazovali, kako so njihovim ženicam mladostna rdeča lica venela v skrbah za družinskih bodočnost.

Mladi fantje in dekleta so se od New Yorka do Californije vozili v tovornih vlakih za delom, ki ga niso nikjer našli. Ameriška mladina v dvesto tisočih številu je "na bumu". Tatvina, ubijanje in kdo ve kaj se vse dogaja med njimi v lesenih karah. Imeli smo farmerje, da niso delali (ukaz vlade), veliko barbarških linčanj, "smo 28", človeških ugrabljenj, grozno sušo, nizke delavske plače, draginjo, stavke, katere so poslane v prerani grob levo številu delavcev pod točko 7 A z generalom Johnsonom na čelu. Mnogoštevilna preganjanja delavskih organizatorjev — in zopet prazen žep ob koncu leta. Tako so se torej naše želje uresničile! Mnogo grenkih ur, mnogo izkušenj in seveda eno leto bližje groba smo dobili od teh voščil, nič drugega.

Na drugi strani je pa delavski sovražnik imel lepo finančno žetev na račun naše kože in zraven srečno leto. Na debelo so želi bankirji in industrialci. Dočim se ni brezposelnost nič znižala, temveč povečala, so dividende narastle za 70%, korporacije, katere jih bodo delile, je čez 400. Tu so si delavski krivosci z bilijoni dolarjev delitve potom dividend ob koncu starega leta želeli "srečnejše novo leto".

Takana je silika leta, ki je minilo. Ob koncu istega smo si rezevali zopet izmenljiva voščila in želje iz navade, kakor prejšnja leta. Delavska masa si bo mogla hote ali nehote zabiti v glavo enkrat za vselej, da s takimi voščili ter željami ne pridemo in ne bomo prišli na površje delavskega programa. Mi hočemo ne samo dobrih želj enkrat v letu, nego dan za dnevom. Mi hočemo, da se delavstvo oprime svoje stranke ter zdrobi glavo gada, kateri bruh svoj strup v naše vrste vsako minuto. Delavec bo moral spoznati, da v kapitalizmu ni bilo in ne bo rešitve zanj, še manj pa v fašizmu. Čas je, da naši možgani začno funkcionirati v našo korist. Poslušajmo glas našega očeta Karla Marksa, glas, ki se iz dneva v dan bolj razlega po svetu; glas, ki nas že desetletja kliče: "Delavci vsa sveta, združite se!" Odsedajte glavo kapitalističnemu gadu z uma svetlim mečem. Potem pa, ko boste deležni sadu svojega dela, si lahko voščite in želite "srečno novo leto".

John Matekovich.

Znanost na novih potih

Koristi moderne vede za praktično življenje

Obiskovalec kakšnega modernega fizikalno-termičnega laboratorija ostane v prvem trenutku malo zmeden nad zrnašavo, ki se ponudi njegovemu očesu: mize polne čudnega orodja, aparature na visokih lesenih kobilih, črno lakirane tuljave, kovinske cevi, koleša, vzvodi, steklene posode, žice, skobe, lestvice vseh možgih merilnih priprav, leče, nenavadni stroji in vmes postave v belih haljah, ki sedijo s svinčnikom in papirjem na visokih stoli, opazujejo skozi drobnogled, rišejo in računajo z računalom v roki — kako bi takoj ne pomislil, da ustvarja ta znanost vrednote, ki bodo imele tudi za prakso ogromen, nemara prevraten pomen. A marsikdo, ki mu je pojmovni svet današnje tehnične fizike morda tu, ne bo razumel, kako more imeti to ali ono delovanje kakšen pomen za prakso.

Potem se bo seveda spomnil, da je večina tehničnih novosti in napredkov imela podoben začetek. Vedno so znanstveniki sledili in razgledali o kakšnem pojavu, ne da bi sprva mislili na njegovo praktično uporabnost. Tipičen primer za to bi bilo moderno področje o prehodu elektrike skozi preredeni zrak. Sprva so dognali, da obstajajo neki nevidni električni žarki. Po dolgoletnih opazovanjih so odkrili, da izžarevajo žareča telesa preneznatne električne delce, elektrone. In ne da bi sploščka mislili na koristnost teh odkritij, so ustvarili podlago za elektronske cevi, ki so med najvažnejšimi sestavnimi deli sodobne brezžične telefonije.

Röntgen sprva tudi ni vedel, da bodo njegovi skrivnostni žarki imeli toliko vlogo za dognanje in zdravljenje obolenih organov ali za prelaskavo materiala, ki je za današnjo tehniko v toliko področjih tolikšnega pomena.

Tako je še tudi danes. Nesteti raziskovalci se poglabljajo v kakšen fizikalni pojav, ga skušajo dojeti z računom, opazujejo ga pod vplivom raznih poskusnih okoliščin. Elektronski žarek, da ostanemo pri svojem primeru, se po kaže tu z drugih strani. Rezultat je potem Braunova cev ali elektronski mikroskop ali kakšen drugi izum, ki odpira znanosti in praktični neslutene možnosti.

V zadnjem času so proučevali toplotno prevodnost kremenčevih kristalov, a so pri tem prišli do temeljnega izboljšanja tehničnih izolirnih snovi, ki nam pomagajo štediti z dragim materialom, kakršni je bil do sedaj v rabi. Tako ne vemo nikoli, kakšne velepomembne koristne posledice bo imelo vsako znanstveno delo in iz tega razloga ni nihče upravičen očitati znanosti, če se v tem delu giblje v sferah "izven praktičnega življenja".

Zenske in matematika
Kakor se bo zdelo povprečnemu možakarju čudno, vendar je resnično, da ženska in matematika nista pojma, ki bi se izključevala. Nasprotno, nežni spol je v vseh časih dajal posameznice, ki so kazale odlično nadarjenost za to abstraktno in golo možgansko vedo.

Ena najbolj znanih matematikark je bila n. pr. Voltairnova "božanstvena Emilia", markiza du Chatelet, ki je v francoščino prevedla Newtonove "Principe". Temu prevodu je seveda matematik Clairaut pritaknil algebraični komentar. A čeprav se je markiza tako vneto bavila z naravoslovnimi in matematičnimi znanostmi, je to vendar ni oviralo, da bi tudi v družbi in na dvoru ne blestela s svojo čarobno pojavo in duhovitostjo.

Sofija Germainova se je rodila 1776, kot hči bogatega francoskega zlatarja in je že kot mlado dekle začela dopisovati o najtežjih matematičnih problemih z "Arhimedom nove dobe", Gaussom. Ona je bila tudi tista, ki je povzročila, da so Napoleonove zasledbene čete ravnale z velikim nemškimi matematikom z največjo obzirnostjo. Germainova je napisala več pomembnih matematičnih del, najvažnejše med njimi, ki jih je prineslo veliko nagrado Pariške akademije, pa se tiče teorije elastičnih ploščin.

Največja matematikarka vseh časov, o kateri je Henri Poincaré dejal, da stoji na isti višini z največjim matematikom drugega spola, pa je bila hči ruskega generala Sonja Kovalevska. Dozorela je čudovito zgodaj in njena dela v področju višje analize so napravila njeno ime nesmrtno. Pri tem je bila tudi pisateljka zelo nadarjena in je imela tako občutljivo dušo, da je kmalu zašla v težke duševne spore, ki so bili tudi krivi njene zgodnje smrti.

Film kot priča
V okolici Lueneburga je neki avtomobilist povozil nekega kmeta. Poškodovanec je zahteval od njega oziroma od njegove zavarovalnice odškodnino. Dali so mu 2000 mark, a mož s tem ni bil zadovoljen in je vložil tožbo za še večjo odškodnino.

Na razpravi je tožitelj trdil, da si je pri nesreči poškodoval hrbtenico, tako da se komaj giblje in sedi, delati pa sploh nič ne more. Ko je mož to povedal, je dal predsednik sodišča dvorano zatemniti in mahoma so začeli predvajati film, ki je pokazal, kako pieza tožitelja brez vsakega zadržka po visokem senenem vozu, vodi preko polja kosilni stroj in počenja še druga dela, ki prav nič ne kažejo, da bi bilo z njegovim hrbtom kaj v neredu. Vse presenečen je moral mož priznati, da je v resnici akter tega filma, ki ga je dala zavarovalnica snemati, ne da bi vedel za to. Po tem priznanju pa so njegovo zahtevo po še višji odškodnini potolčili med akte.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

SPET STRAŠEN UMOR V LJUBLJANI

V Zgornji Šiški je ločena žena ubila svojega drugega nezakonskega moža. — Dejanje je priznala. — Ubili je po rodu iz Primorja

Zločini se tako naglo vrstijo drug za drugim, da se ljudje sprašujejo, kje je življenje, kje je pravica, od kod ta podjavnost, ki ji življenje sočloveka ni nič. Jedva je bil obsojen pred sodiščem Mavrin z Virja pod Smarno goro, ki je skoraj ubil branjevo Kafolovo, še ni do kraja pojasnjen roparski napad na Kalanovo sredi Ljubljane, ko naj so izročili morilca Juhanta mariborskemu sodišču, ker je u bil svojega rojaka krošnjarja za nekaj desetakov — že se je danes, 16. decembra, razvedelo po mestu o novem strašnem umoru, ki se je izvršil v Zgornji Šiški. 30-letna Franciška Planinškova, ki je živela ločeno od svojega moža, je s sekuro ubila svojega drugega moža, s katerim ni bila poročena, a sta živela skupaj, I. vana Struklja, ki je doma iz Sempasa na Goriškem, kjer ima tudi svojo ženo in otroke, od katerih ločeno živi.

Na ljubljanskem polju v Zgornji Šiški stoji nekaj osamljenih novih hišic. V eni teh hišic je najela sobo, ki je kuhinja hkratu, 30-letna Franciška Planinškova, žena mesarja, od katerega pa je dejansko ločena, čeprav ne sodno. V zakonu se ji je rodil otrok, zdaj 13 mesecev star, ki pa ga je imela zadnje mesece v reji na deželi. Seznanila se je pred časom s 41-letnim sv. Mihaelom pri Sempasu na Goriškem. Ta ima svojo ženo onstran meje in enega otroka, živi pa ločeno od njih ter je v Ljubljani kot zidar delal vsako sezono. Pred dvema mesecema sta se s Franciško Planinškovo zmenila, da se preseli Strukelj k nji in da bo sta živela skupaj kot mož in žena. Strukelj je imel precej prihrankov, baže okrog 30.000 lir, ter se zaradi tega ni bal zime, ko je ostal vselej brez dela, ker pa ni sezona za zidarska dela. Baže sta se razumela, navzkrzi pa sta si prišla parkrat zaradi njenega otroka, ki ga je Planinškova prejšnji mesec vzela k sebi. Da pa bi bilo nastalo zaradi tega med njima tako hudo sovraštvo, da bi bilo pričakovati takega dejanja, kakršno se je zgodilo danes, to sosedje zanikajo. Kaj je torej pognalo Planinškovo do tega umora?

Danes zjutraj okrog 8. ure je prinesla Planinškova svojega otroka hišni lastnici ter prosila, naj pazi na otroka, češ, da mora v Zalog po nekakšen denar. Bila je popolnoma mirna. Nato je sedla na kolo ter se odpeljala. Takoj nato pa so sosedje opazili, da je stranišče okrvavljeno in da je Planinškova kljub nedelji namočila perilo, ki so ga videli v škafu okrvavljene. Zaslutili so nesrečo. Šli so trkat na vrata njene stanovanjske ter z grozo ugotovili, da se Strukelj na trkanje ne odziva. Zato so na vratih odstranili šipe in nekdo je splezal v sobo. Našel je sobo lepo sveže poribano, pod posteljo pa je opazil ležečega Struklja — mrtvega, vsega v krvi. Umor je izvršila edinoletna Planinškova, so dejali ter obvestili policijo.

Policijska komisija je prišla ter pregledala truplo. Na glavi je imel Strukelj 15 hudih ran s sekuro. Obleden je bil v srcajo in spodnje hlače, torej ga je ubila v postelji, morda spečega? Več ran je bilo smrtnih.

Med tem se je vrnila domov Planinškova na kolesu. Opazila je pred hišo gručo ljudi ter spoznala, da je umor odkrit. Vozila je na kolesu kar dalje, ne da bi se pred hišo ustavila. Nekdo od policije je na kolesu pohitej za njo ter jo aretiral. Planinškova je takoj priznala, da je dejanje izvršila ona.

Izpovedala je, da sta zadnje čase pogosto prišla s Strukljem navzkriž in sicer zaradi otroka. Če se je otrok le oglašal z jokom, že je preklinjal. Tako da je bilo tudi danes zjutraj. Okrog sedmih se je otrok prebudil in zajokal. Strukelj je začel kleti, češ, da hoče mir. To Strukljevo kričanje — izavi — jo je tako zme-

dlo, da je zgrabila sekuro ter parkrat mahnila po njegovi glavi. Potem se je ustrašila, hotela zločin prikriti, poribala tla, zavlekla truplo pod posteljo, namočila krvavo perilo ter se odpeljala s kolesom v mesto.

Planinškovo so oddali v zapor, otroka v Dečji dom, truplo pa so prepeljali v mrtvašnico. Kaj je res gnalo Planinškovo v to dejanje, bo morala ugotoviti preiskava.

Madžarska nadaljuje svoje pošetje, pravi jugoslovanski tisk in navaja novico, da so v Veliki Kanizi začeli izdajati v hrvaščini tiskani list "Topol", ki zastopa revizionistične zahteve glede jugoslovansko-madžarske meje. List delijo predvsem med tiste Hrvate, ki imajo posestva na obeh straneh meje ter so jugoslov. državljani. V Veliki Kanizi so obenem odkrili spomenik vojaku, ki je (kip) obrnjen proti jugoslovanski meji in meče v to smer bombo. Okriti pa mislijo v Veliki Kanizi še en spomenik, v katerem bodo označene vse tiste občine, ki so bile nekoč pod Madžarsko, a so pripadle po vojni Jugoslaviji. Medjimurje in Prekmurje smatrajo Madžari za svojo, njim ukradeno ozemlje.

Izseljenški muzej v Zagrebu

V Jugoslaviji eksistira več organizacij, ki se bavijo z izseljenškimi vprašanji. Zanimivo je, da so se vse te organizacije osnovala šele zadnjih deset, dvajset let, po večini pa zadnja leta, ko so namreč izseljencem kolikor toliko dobri časi minili ter je bilo treba stike, pismeni, denarni in osebni promet organizirati. Ta društva so združena v Zvezo izseljenških organizacij, ki ima svoj sedež v Zagrebu. Ta Zveza je lani novembra otvorila v Zagrebu tako imenovani Izseljenški muzej, ki naj nudi pregled življenja in dela naših izseljencev. Ob začetku je imel muzej okrog 800 predmetov, zdaj jih ima že nad 10 tisoč. Največ je seveda slik raznih slovenskih, hrvaških in srbskih naselbin v tujini, v Ameriki, Franciji, Avstraliji itd. Slike raznih družinskih domov med našimi izseljenci, slike raznih hudih industrijskih nesreč, po katerih so bili prizadeti tudi naši izseljenci, slike raznih znanih vodilnih izseljencev itd. Tako visi med raznimi slikami tudi slika takimi imenovanih zlatih polj v Avstraliji, kjer je lani divja množica porušila okrog 200 domov naših ljudi ter sta bila dva Jugoslovana ubita. Dalje slika Mihaelovega brodograja v Buenos Airesu, ki je pozneje prešlo v angleške roke, podatki o delu dalmatinskih ribičev v Kaliforniji itd.

Ali so zastopane tudi tabele o gibanju in delu naših podpornih enot in političnih organizacij, pregledi tiskovnega dela socialistov itd., ne vemo. Če zanesne pot vašega poročevalca v Zagreb, si bo ta muzej vsekakor ogledal ter poročal o njem.

Roparskega napada v Soteski sredi Ljubljane še niso pojasnili. Napadena in hudo poškodovana Kalanova je trdno prenesla vse poškodbe, njeno stanje je bilo sicer nekaj dni brezupno, a potem se ji je zboljšalo in zdaj je že zunaj nevarnosti. Bila je že večkrat zaslišana, konfrontirani so jo z aretiranimi osumljenici, vendar pa preiskava še ni dosegla pravega krivca. Stirje so v zaporih in za vse štiri je dokazano, da so se usodni večer mudili v Soteski in bližnji gostilni. dokazano je, da so drugi dan precej zapravljali, toda policija išče še četrtega, imenovanega "Francelj", čigar pravo ime je že dognala, a ga še ni mogla aretirati. Ta naj bi bil pravi, dejanski napadalec, drugi so bili le pomočniki na straži in pomočniki v razdelitvi plena. Policija upa, da bo v nekaj dneh zadevo pojasnila do kraja.

Marsejski atentat in ločitev zakona. — V Belgiji so oktobra aretirali jugoslovanskega begunca dr. Perića, člana Pavličeve teroristične organizacije in delegata za nabiranje pristašev med izseljenci. Njegova žena Jelka Perićeva živi v Jugoslaviji. Pred nekaj tedni je vložila na sodišče tožbo, da želi ločitev zakona, češ, da ne more živeti s človekom, ki je izdal narod in državo. Sodišče je o tej zahtevi že razpravljalo ter potrdilo, da je razlog zadostno močan, ter je razveljavilo zakon.

Milijonska dolarska dediščina. — Iz Vojvodine se je pred desetletji selilo zelo mnogo ljudi v Ameriko in tako se zdaj pogosto pojavljajo govorice: Ta in ta je dobil veliko dediščino iz Amerike, a po navadi se pokaže, da je dediščina le čakal in se nadejal, da je pa ni dobil. Ena taka milijonska dediščina bo pa menda le obveljala: V Pittsburghu je umrl pred štirimi leti Henrik Schaffer, nekdanji upravnik škofjakega posestva v Vaczu na Madžarskem. Zapustil baže 21 milijonov denarja in vrednosti (v dolarjih), priglasilo pa se je za dediče že nekaj sto ljudi. Najbližja sorodstva je za menda Jožefina Vondrova iz Kule v Bački, ki je po materi njegova vnukinja. Baže je zadeva že urejena toliko, da je za glavno dedinjo priznana Vondrova, nekaj dobe pa tudi njeni sorodniki v Vojvodini in Beogradu. Ti so skupaj poverili beograjskega odvjetnika dr. Petrovića, ki je že odšel v Ameriko, da dvigne zapuščeno oziroma uredi izplačilo. Naj bo kakorkoli, ta odvjetnik bo na ta račun prišel v Ameriko, pa četudi bi se morda nazadnje pokazalo, da denarja ni.

Umrli so: v ljubljanski bolnišnici Erna Kovačičeva, žena finančnega uradnika, listotam gdnca Hedvika Miklošičeva, v Leonišču pa posestnik in trgovec Burja iz Ribnice, v Ptujju pa je na spreodu po mestnem pokopališču nenadoma umrl 81letni Anton Šaberl; v Kamencah pri Novem mestu je nenadoma umrl 80-letni Žutkov Anton, znani pojčel revež, bosopeti in zakrpani obiskovalec Novomeščanov.

Petje in politika. — Odkar sta se Jugoslavija in Bolgarija pričela naglo zblíževati, se neprestano ponavljajo obiski z obeh strani: iz Jugoslavije romajo v Bolgarijo in se navdušeno vračajo, iz Bolgarije romajo k nam ter se navdušeno vračajo. Vrstijo se sprejemni, banketi, vino in šopki, govori in napitnice in podobne zabavne reči.

Vlom v pošto. — V Skočjanu pri Krškem je bil izvršen vlom v tamošnjo pošto. Neznani vlomilci je poneli vdri v pošto pisarno, ukradel 120 Din gotovine ter tri pakete, v katerih se je nahajal bogve česa. Pakte pa je takoj zunaj odprl ter videl, da so v njih nogavice, knjige in spet knjige. Ker tega ne potrebuje, je pustil vse skupaj v skednju. Napravil je le škodo na oknu, kjer je razbil šipe. Blagajne ni mogel odnesti pa tudi vdreti vanjo ni mogel. Poštar je imel torej srečo.

Izvor poljuba

Ljubezen gre v resnici skozi želodec

Zakaj se poljubljajo ljudje, ki se imajo radi? Zakaj je postalo izraz ljubezni baš medsebojno stiskanje ustnic in njih mlaskajoče odpiranje?

Znanost, ki je prodrla že v notranjost atomov, ki je ugotovila kemično sestavo Sirija, izumila veselstvo in odkrila v Mezoopotamiji novo vrsto drevesnih stenice, je stala še včeraj v zadregi pred tem vprašanjem. Še včeraj, kajti danes je tej skrivnosti že na sledu.

Gotovo ste, že opazovali golobe, kadar se "kljunčkajo". Gotovo ste pri tem prišli na misel, da je ta reč presneto podobna kljunčkanju zaljubljenega človeškega para. Vigelo se vam je zelo dražestno, toda dalje sigurno niste mislili. Ne pa tako tisti znanstvenik, ki je zaslutil, da bi utegnil rešiti tudi stari problem o izvoru poljubljanja, če bi rešil problem, od kod kljunčkanje pri golobih.

In našel je rešitev. Psihoanalitična razlaga o "oralni erotiki" in "kompleksih dojenčka", ki so se ohranili še v do zrelo dobo, ne more nikogar zadovoljiti, saj golobi vendar niso sesalci in se na psihoanalitične teorije zase pogrujijo. Vzrok njihovem kljunčkanju je drugod in ga je omenjeni znanstvenik tudi ugotovil.

Prav za prav je ta ugotovitev malo porazna za tiste, ki postavljajo ljubezen v nadzemeljske sfere. Opazovanje je povedalo namreč sledeče: Golob in golobička sta se znašla pred kupom slastnega zrnja. In golob se je pri tem vedel zelo malo kavalersko. Najboljše "grizljaje" je svoji družici odnesel pred kljunom. Ob koncu je bila njegova golša prepolna zrnja, samičina golša pa malo da ne prazna. In tedaj se je začelo kljunčkanje — izzvala ga je golobička. Pa ne iz ljubezni, temveč — zaradi gladi. Kljunčkanje ni le megle drugega namena, nego da goloba pripravi do tega, da bi spustil grizljaj za grizljajem iz zaloge v svoji golši v odprti kljun lačne golobičke. Ljubezen gre skozi želodec.

In poljubljanje je tudi, se je mahoma posvetilo opazovalcu, ki se mu je v tem trenutku ponudila doslej najboljša teorija o tem predmetu. Pračlovek je živel od surovega mesa, od korenin, jagod in sadja. To za še nedorede njegove otročice ni bila bogve kako pripravna hrana. Oče in mati sta jim morala pomagati. Skrbno sta prežvečila vsak grizljaj in ga potem iz svojih ust preložila v usta lačnih otročičev. Še danes se matere v nasprotju z vsami pravili higijene ne morejo odvaditi, da bi prvo trdo hrano svojih otrok prežvečile v svojih ustih ali jo vsaj prej pokusile same. Takšna hranitev od ust do ust pa zahteva, da se ustnice pritanejo na ustnice in se cmokajoče odprejo. To je predhodnik poljuba. Vedno je bil združen s čustvom ljubezni, ljubezni staršev do otrok in narobe, dokler ni postal samostojni izraz ljubezni. Spomnimo se na pse znamenitega ruskega biologa Pavlova! Kadar jih je krmlil, se je vedno oglašil zvonec in pozneje je zadostoval znak z zvoncec brez hrane, da je živalim prišel teči želodčni sok. Mati je nadaljevala pritisk ustnic na ustnice še pozneje, ko otroku ni bilo več potrebno, da bi ga hranila iz svojih ust. Torej nekakšna hranitev na prazno ali z dru-

go besedo: poljub. In kdor še ne verjame, da ima poljub tu svoje korenine, naj se spomni, da se imajo zaljubljeni ljudje tako radi, da bi se najraje "od ljubezni požrili."

Vesti iz Primorja

Fašist dobil po "vestnem delu" 15 let ječe

Trst, 3. dec. 1934. — Večkrat smo že pisali o občinskem strašniku dolinske občine Kuretu Ivanu, fašistu z dušo in telesom in ovaduho. Ta človek je prizadel našemu ljudstvu toliko hudega kot ga je malo kateri italijanski fašist sam. Iz Ricmanj nam poročajo, da je ta mož sedaj za mrežami, za katerimi bo moral 15 let premišljevat o svoji črni preteklosti. Kaj je storil tako velikega, da so se ga celo fašisti sami ustrašili, ne vemo.

Hranilnica in posojilnica v Sempasu dobila fašističnega komisarja

Gorica, novembra 1934. — Naše gospodarske ustanove, ki so se v prvem desetletju tega stoletja množile in napredovale, propadajo druga za drugo. One, ki so se po srečnem zaključku izognile gospodarskemu polomu, so radi gospodarskih neprilic primorane napovedovati prostovoljno likvidacijo. Tako so ostale le še nekatere od številnih naših hranilnic, a te prehajajo v fašistične roke. Zadnje čase je dobila fašističnega komisarja hranilnica in posojilnica v Sempasu in s tem korakom je že zaplavana propadu. Na ta način bodo še one naše gospodarske ustanove, ki so kljubovale do danes, polagoma propadle.

Naše otroke strašijo s Srbi

Jelšane, novembra 1934. — Kakšnih metod se poslužujejo v šolah, kolikor jih smemo kot take imenovati, nam je v jasen dokaz dogodek v naši šoli. Da bi vzbudili v otrokih strah in jih čim bolj odtujili od domačega vpliva, so pričeli otrokom v šoli žugati s Srbi. Pri tem so jim silili te ljudi tako nekako kot so nam včasih govorili v ljudskih šolah o pasoglavcih, o Hunih, ljudožrcih itd. Za pravilice dovzetna otroška fantazija si ob takem ustvarjanju popolnoma svoje predstave in težko je bilo zbiti iz glav malih šolarčkov vse, kar so jim natrobili. Ta dogodek je iz tega več kot jasno znano, o samljen in ta nov pedagoški izum še ni patentiran ter predpisan za vse šole. Rodil se je v glavi italijanskih učiteljev naše šole. Silni primeri pa so znani in trud, da bi vzbudili strah pred Jugoslavijo že v ljudskih šolah, je vesplošen. Kakovost šole je iz tega več kot jasno razvidna. S takimi pedagoškimi sredstvi se pač fašizem ne more ponasati in mu tudi ne bodo prinesla posebnih uspehov.

Smrtna nesreča

Gorica, 4. decembra 1934. — Dne 3. t. m. se je zgodila težka nesreča na strmi cesti pri Razdrtem. Tovorni avto neke italijanske trdke, kateremu so se utrgale zavore je z veliko silo zdrvel po cesti navzdol, dokler ni zadel ob neko steno. Po nesreči nem naključju je na tistem mestu stala ravno takrat 38 letna Marija Miale iz St. Vida nad Vipavo. Zaradi strašnega sunka je bila na mestu mrtva.

Pocenji plašč

"Prekrasen plašč imate. Kolkol je pa stal?"
"En sam poljub!"
"En sam poljub?"
"Da, en sam poljub, ki ga je moj mož dal obarčiti!"

Francija, Anglija, Italija in sedaj tudi Nemčija so v tekmi za dominacijo pomorske trgovine. Slika kaže nov nemški parnik Scharnhorst, ko odhaja iz bremenskega pristanišča.

Nasveti za zdravje

"SEZONA" ZA PLJUČNICO SE PRICENJA

Spisal dr. John L. Rice, zdravstveni komisar mesta New York

S prihodom mrzlega vremena se navadno pomnožujejo slučajni pljučnice (pneumonija) kakor tudi smrti radi nje. Ta bolezen nastane, ko so neke posebne klice napadle pljuča, ali tudi drugi vzroki pripadajo k razvoju pljučnice. Izmed čimnjenic, ki pospešujejo razvoj bolezni, naj navedemo alkoholizem, prehlade, telesne poškodbe, zlasti one vdihanja prahu ali žgoče pare. Slabost starosti je dostikrat odgovorna za pljučnico. Pri otrocih pa pljučnica dostikrat sledi za osepnicami.

Da se pomaga telesu razvijati odpor proti pljučnici, je treba paziti na zdravo prehrano, zadostno spanje, primerno oblačilo in pravilno prežvečanje, kakor tudi na mnogo svežega zraka in solne svetlobe. Preveč dela in premalo počitka in spanja izpodkopava odpornost telesa, tako da klice bolezni najdejo ugodno polje za svoj razvoj. Prehlajenje telesa utegne imeti iste posledice. Radi tega mora biti oblačilo zadostno gorko, da se telo ne prehladi. Bolje je zaščititi telo z dodatnim oblačilom zunaj hlače kot nositi vedno težko spodnje perilo. Kar se tiče prežvečanja hlače, naj bo notranja temperatura podnevi med 66 in 70 stopinj Fahrenheita, ponoči pa naj bodo okna spalnice vsaj deloma odprta. Nekateri strokovnjaki trdijo, da vsakdanje kopanje prispeva k razvoju telesne odpornosti proti bolezni.

Ker je pljučnica nalezljiva bolezen, je treba primerno čuvati se, ako je kdo doma zbolel na pljučnici. Ako bolnik nima na razpolago svoje posebne spalnice, naj se ga pošlje v bolnišnico, kjerkoli je to lahko. Ako pa bolnik mora ostati doma, naj se o njem, ki mu střežijo, ravna po natančno po naročilih domačega zdravnika.

Primarna bolnišniška postrežba je v slučaju pljučnice ogromno važna in radi tega je najbolje biti v rokah izvežbane bolničarke. Ta postrežba ni danes tako draga kakor nekdaj. Ako pa ni mogoče imeti stalne bolničarke, naj se najame obiskujoča bolničarka, ki je plačana za obisk in to mnogo ne stane. To poudarjamo, ker pravilna bolnišniška postrežba je pri tej bolezni dejanski ravno toliko važna, kolikor zdravniška oskrba, kajti pri zdravljenju te bolezni se ne daje mnogo lekov. Ako je slučaj pljučnice tak, da zahteva lečenje s pneumonijskim serumom, je prisotnost izurjene bolničarke takeorekove nezgibna.

Ako morate sami streei bolniku, pazite na to, da držite stran od bolnikove sobe vse druge člane družine, kajti pljučnica je nalezljiva. Za rjuhe in blazine rabite material, ki se lahko kuha v vreli vodi, kajti vse rjuhe, brisače in robce, uporabljeni od bolnika, morajo biti vsaj 15 minut v vreli vodi, predno je varno priključiti jih k družinskemu perilu. Rabite v bolnikovi sobi kak predpasnik ali kimono, ki jo odločite, ko stopite iz sobe. Umijte si dobro roke, predno strežete bolniku, in tudi potem. Ključke na vratih, ki vedejo v bolnikovo sobo, naj se disinficirajo z navadnim hlénim razkušilom. Previdnost v vsem naj bo geslo kakor tudi snaga. Končno se uboga, karkoli zdravnik odredi. Fila.

Ameriška plutokracija se duši z denarjem

(Nadaljevanje s 1. strani.)
čila. V najbogatejši državi v Uniji, New Yorku, je teh ljudi le 5%, v najbolj industrialni državi, Pennsylvaniji, pa še poldrugi odstotek manj — le 3,5%.

In pristaši "robustnega individualizma" delavce kljub temu zagotavljajo, da je Strle Sam najslabši delodajalec. V vladni službi je res dosti takih, ki imajo tako nizke plače, da jim ni treba dostavljati poročil v vrho dohodninskega davka. Ampak relativno so vladne službe bolje plačane kakor pa v privatnih podjetjih. To pokazuje tudi davčno poročilo.

Treba je pa omeniti, da vlada ne plačuje sijajnih plač. Zanjto dela na primer tisoče najboljših strokovnjakov, ki prejemajo od treh do petih tisočev na leto. Pri privatnih podjetjih so take službe dokaj bolje plačane, posebno še vodilna mesta, toda nobena služba ni tako stalna kakor je vladna pod "civil service" zakonom.

Nekaj za smeh

Chicago. — Wilbur Glenn Voliva, znani cerkveni diktator v Zion Cityju, ki za vsako leto napove konec sveta, je zdaj napovedal fašizem za Ameriko v letu 1935. Rekel je, da Združene države postanejo del "rimškega cesarstva", ki bo obsegalo Italijo, Francijo, Anglijo in Ameriko, na čelu tega cesarstva bo pa italijanski knez-diktator. Ostale dežele v Evropi postanejo komunistične.

Kmet je skril na polje brezčleni sprejemnik, da bi mu rabil kot strašilo za ptice.

"Ali kaj pomaga?" ga vpraša sosed.

"Pomaga? Pomisli, ko sem včeraj vključil komorsko glasbo, se je star vran tako ustrašil, da je prinesel nazaj celo zrna, ki jih je bil ukradel prejšnji den!"

Profesor: "Kje leži Park?"
Dijak: "Da, vsak dan ga iščemo v radiju, a ga ne moremo dobiti."

Zagovornik: "Pomislite, gospe! porotniki, da je obtožene naglušni, da zato kliče vesti ni mogel dobro slišati!"

Ko je drhal v Shelbyvillu, Tenn., skušala linčati nekega za morca, je vstopila v akcijo državna milica in rešila zamorcu življenje. Milica je razpršila drhal z bombami za solzenje.

Ivan Jontez:

Pripovedka brez naslova

"Res je tako," mu je pritrdila Ljubica in iz njenega mehko golčajočega glasu sta zazvenela razočaranje in upanje obenem. "Tudi mene je ogoljufalo..."

In Janko, ki je mislil, da ga Ljubica razume in da je prav tako in prav zato nesrečna kot on, ji je odkril svojo dušo ter ji zaupal svojo bol.

V Ljubicih mehkih rjavih očeh so zablesale solze.

"Siromak!" se je sočutno sklonila k njemu, se rahlo dotaknila njegovih lic s svojimi, belimi rokami ter s drhtečo nežnostjo pritisnila svoje sočne ustnice k njegovemu licu. "Da si moj, bi ti ne bilo treba trpeti takih bolečin..."

Janko ji je vse verjel, ji verjel celo več kakor je rekla, in tako se je zgodilo, da se je pevec tretjič zaljubil in verjel, da je srečal tisto sanjsko devojko, ki ga razume in prav zato tudi ljubi ter mu prinaša srečo, katero je dotlej zaman iskal širom pisane sveta.

Toda tudi to pot se je bil ogoljufal. Ko se je nekaj tednov pozneje poslavljaval od nje, je odhajal razočaran, kajti spoznal je bil, da se je bil motil tudi o nji: Ljubica je bila videla v njem zgolj krepkega, zdravega samca, nič več. Vse drugo, kar si je bil mislil o nji, je bila pač samo nova prevara. In Janko se je vrnil s potovanja mrk, razočaran in molčeč, kakršen je bil odšel od doma.

Dnevi, tedni in meseci so se drug za drugim pomikali iz sedanjosti v preteklost, prehitro za nekatere ljudi, a prepočasni za Janko, ki se je še vedno trudil postati praktičen človek, valed česar so ga ženi in sorodniki začeli prijazneje gledati, češ, vendar je za neko rabo! Ali Janko, ki je bil rojen, da bi pel, se je to praktično uporabljanje njegovih zmožnosti čezdalje bolj upiralo, svoj novi posel je vsak dan bolj sovražil, obenem pa je začel mrziti tudi ljudi okoli sebe, ki ga niso mogli in hoteli razumeti, ki jim je bil tujec in ki so bili njemu odvratni tuji. Začel se je izogibati vsem, tudi ženi, ki mu je valed tega očitnega odtujevanja začela prirejati zoprne domače prizore. S tem je dosegla, da je Janko še bolj zanemarjal dom in njo ter se dan za dnem potikal po gozdu, ličeč utoho v samoti.

Tiste dni se je Janko spoznal z Drago, ženo premožnega veleposelnika, drobno srčano žensko stvarico, ki je umela tako toplo pogledati s svojimi sivimi očmi ter se znala tako ljubko smehljati, da se je takoj priljubila vsakemu človeku, ki je z njo prišel v dotiko. Svoje moza Draga ni ljubila; prileten je že bil, njegov obraz je bil razjeden od koz in razumevanje je imel le za praktične reči, ki so prinašale gnotno korist, toda tudi sovražila ga ni, ker je bil dobronamern človek, dober z njo in v zvezi s svojimi praktičnimi vedno pripravljen ustreči njenim nepraktičnim ženskim muham.

Janko in Draga sta se brž spoprijateljila in ni jima vzelo dolgo, da sta bila preko vsega zaljubljenata drug v drugega. Mladega pevca je nova ljubezen silno osrečila, saj je bil prepričan, da je končno našel žensko dušo, ki ga razume, ki ga ljubi prav zaradi tega, kar je v njem. In zdelo se je, da se ni motil.

"Dragi, zabrenkaj na strune in zapoj," ga je ljubeznivo nagovarjala med odmorji, ki so sledili nežnostrastnim ljubezenskim izlivom. "Naj kramarji trgujejo, kmetje kmetujejo in kovači kujejo železo, a ti poj, kajti za to si bil

rojen, ljubček moj! Poj o ljubezni, ki edina lahko osreči človeka ter ga napravi dovzetnega za dobro, poj o lepoti, ki je v ljubezni in ki je višek vse lepote. Poj, ljubljeni!"

In Janko je postal zaprašeno kitaro, njegovi prsti so se zopet začeli dotikati strun in iz grla mu je vrela pesem za pesmijo, vse izzvenevajoče ljubezne, solnce in cvetje, da so se ljudje zavzeto čudili, odkod ta nenadna sprememba, odkod te prelepe pesmi, ki so jim prodirale v duše ter se rahlo dotikale njihovih src.

Toda ljudje so tudi hudobni: vidijo nekaj lepega, in že jim hodi na misel blato. Ni vzelo dolgo časa in že so si začeli skrivnostno namigovati: Draga... Pri tem so se drug drugega pomenljivo smehljali in vsak smehljaj je bil obrobjen z blatom...

Na mlada zaljubljenca se je začela vsipati umazana ploha iz ust ljudi, ki so ju vzeli na piko predvsem zato, ker sta zagrešila nekaj, česar si sami niso upali zagrešiti, pa če bi jih še bolj mikalo. Takšna grehota! so vzklicali z narejeno ogorčenostjo, da si v srcu želeli, da bi tudi njihova pleča težile prav takšne sladke pregrehe. Pohujšanje je prišlo med nas!

In kakor je v takih slučajih navada, so imeli moški ostrejša besede za grešnika, dočim so ga ženske pomilovale, češ, zapeljala ga je prešestnica, nečistnica! (Iz mnogih je govorila zavist: same bi bile rade v njeni pregrešni koži...)

Ko mu je prišlo na ušesa, da njuna skrivnost ni več skrivnost, temveč predmet hudobnega, umazanega obregovanja, se je Janko vznemiril in užaloštil. Zakaj ju ne puste v miru? Ali res ne morejo trpeti ničesar lepega in čistega, ali res ne morejo živeti drugače, kakor da brž umažejo vsako čisto stvar? Zakaj so tako hudobni? Saj jim on in njegova ljubljena nista nikdar storila nič zalega! Hudobni svet! Tako dolgo je iskal njo, ki ga je imela osrečiti, in jedva jo je bil našel, že so mu začeli greniti srečo! O, hudobneži! da bi padla na nje silna gora ter jih pokrila z vsemi njihovimi grdimi mislimi vred!

Draga pa stvari ni vzela tako resno. "Ah, ljudje so že taki, da jim ne da žilica miru, če vidijo, da je nekdo srečen," se je prezirljivo nasmehnila, češ, nevoščljivci so jima, zato ju vlačijo čez zobe. Naj le brusijo grde jezike, saj nimajo, kar bi radi imeli, ona pa ima, kar si je tako dolgo želela: ljubimca svojih sanj...

V Jankovi glavi se je začelo neprijetno dantiti: ali zopet stoji pred novim razočaranjem?

Neurje slabega ljudskega mnenja ga je prignalo že skoro v obup. Tega ni mogel več prenašati, da bi umazana usta bruhala hinavsko ogorčenje in blato na njegovo dobro, čisto Drago. Toda kaj storiti? Da umazanih jezikov ne ukroti, tudi če bi jih z žebli pribil ob tla, je vedel.

Nekega večera, ko je zamišljeno stopal nazvzgor po položnem griču proti domu svoje ljubice, se mu je nenadoma posvetilo v glavi: proč pojdeti, proč odtod, tja med domače gore in gozdove, kjer bosta lahko nemoteno uživala sladko srečo ljubezni. Dovolj je že tega življenja med nerazumevajočimi tuji in skrajni čas je, da se rešita okov življenja, za kakršno nista bila rojena!

(Konec jutri.)

na otok Madagaskar. V njej popisuje tudi obisk pri Abd-el-Krimu na otoku Reunionu, kjer živi bivši maroški emir v izgnanstvu. (Abd-el-Krim je vodil leta 1926 upor rifskih Kabilov v Maroku proti Francozom, ki so v ogorčenih in dolgotrajnih bojih izgubili na desetisoče vojakov, preden so upor zatrli in Abd-el-Krima ujeli.) Nekdanji emir je rekel obiskovalcu:

"Očitno so mi, da sem dobil orožje za boj zoper vas iz Nemčije. Ni res. Puške, topove in strojnice—vse to mi je prodajal gospod Schneider iz Creusota, čeprav je vedel, v kakšne namene mi služijo." (Schneider-Creusot je največja francoska tovarna za orožje.)

Po končani rifski vstaji in po zajetju Abd-el-Krima in njegovih častnikov je bilo na seji francoske vlade leta 1926 govora o tem, da se uvede preiskava, kdo je upornike zalagal z orožjem. Do te preiskave pa ni prišlo. Uprli so se ji veliki pariški listi in razne zainteresirane osebnosti.

(Po pariškem "Voltaireu.")

Sonce čuva svoje skrivnosti

Iz kakšnega daljnega kota svetovnega prostora je videti sonce kakor katerakoli izmed miriad drugih zvezd in še kakor ena izmed neznatnih. A nam pomeni neskončno več, za nas je stvarnik in ohranjevalec vsega življenja. Astronomu je zvezda, ki mu je 200.000 krat bližja od naslednje bližnje, zato mu je tudi neprimerno bolj znana nego vse druge.

A vendar čuva tudi sonce svoje skrivnosti, ki jih le s težavo rešuje neutrudno raziskujoči človeški duh. Ena izmed teh skrivnosti se prikazuje oblačno samo za nekoliko minut med tako zvanimi popolnimi sončnimi mrki. Čim prekrije temna plošča meseca svetlo sončno ploščo, se za blesti beli venec, ki obdaja v nepravilni obliki sonce vsenaokrog. Ta sončna "krona" bi sama na sebi ne bila težko vidna, saj se svetli z močjo polne lune, toda žareča se bližina sončnega jedra jo prekrije tako, da je bila že prava močestrovina opazovalne umetnosti, ko so jo pred nekoliko leti v prejasnem nebu francoskih Pirenejev prvič opazili ob belem dnevu. Za njeno proučitev pa to ni imelo velikega pomena, kajti kakor prej, smo navezani na sončne mrke.

Tistih nekoliko minut, ki so nam za to vsako leto na razpolago, pa prilično zadostuje, da morejo zvezdoslovci s čarovnim pripomočkom svoje znanosti, s spektroskopom, razčleniti svetlobo sončnega venca v njene barvne sestavine in temne črte, tako zване Frauenhoferjeve črte. Te črte pripovedujejo raziskovalcu mnogo zanimivega o oddaljenih svetovih. Pri sončnem vencu pa je s temi črtami nekaj nenavadnega. Prav tam, kjer bi jih največ pričakovali, v njegovem notranjem delu, jih namreč ni, pač pa jih je čedalje več proti robu, torej tam, kjer je njegova svetloba bolj medla. Svetloba venca postaja tedaj čedalje bolj podobna sončni svetlobi, čim bolj je oddaljena od sonca. Kje je vzrok?

Da izvira svetloba notranjega venca od sonca, o tem ne moremo dvomiti. Težko pa je bilo doognati, zakaj ne kaže potem njegovih značilnih Frauenhoferjevih črt. Danes si razlagamo to najbolje z znano primero: Žvižg drvečje lokomotive ima malo drugačno višino nego žvižg stoječe lokomotive. In sicer je žvižg višji, če vozi stroj proti nam, nižji, če vozi od nas. To prihaja od tega, ker zadene v prvem primeru naše uho več zvočnih valov, v drugem pa manj. S svetlobnimi valovi je nekaj podobnega, samo da se gibanje svetlobe prilično milijonkrat hitreje nego zvok in da morajo biti torej že zelo hitro gibajoči se žareči delci, ki naj v naliki z zvočno spremembo pri gibajoči se lokomotivi povzročajo spremembo svetlobe — spremembo njene barve.

Sicer je res, da Frauenhoferjeve črte niso barve, da so barve, ki jih ni, ali če hočete luknje v spektralnem barvnem traku. A učinek je isti. Če se barve spreminjajo pod vplivom nepravilno sem in tja letelcih delcev, bodo očitno tudi luknje v barvnem traku Frauenhoferjeve

—Fotografirano.

Martin Insull, brat Samuela, se zahvaljuje poroti, ki ga je oprostila krivde na obtožbo poneverbe vsote \$350.000. Porota se je posvetovala samo 12 ur in oprostila Martina, čigar javnopravne kompanije so oskubile investitorje za milijone dolarjev.

črte izginjale čedalje bolj pod vplivom čedalje večjih brzín. Kakšni so pa delci, ki to povzročajo? Takšne brzine, kakršne prihajajo tu v poštev, morejo razvijati samo elektroni, tisti pradelci atoma, ki tehtajo ob polnem električnem naboju vendarle komaj 1800. del vodikovega atoma. Elektroni so torej sestavni del notranjega sončnega venca. Domnevati moramo, da prodirajo z veliko, toda različno brzino iz sončnega telesa. Vnanji venec pa je navaden prašni oblak, ker se tu kažejo Frauenhoferjeve črte kakor pod vplivom oblaka zaradi presilne vročine ne more obstajati. Morda imamo tu rešitev še nekega drugega vprašanja, ki je učenjakom prizadevalo že toliko preglavice, namreč vprašanja tako zvanega zodiakalnega sija. Ta davno znani sij je tako slaboten, da ga ne moremo opaziti niti ob popolnih sončnih mrkih, a pri tem je tudi od sonca tako oddaljen, da ga vidimo v tropskem pasu vsaj ponoči. Ni težko predstavljati si, da utegne biti ta sij samo nadaljevanje sončnega venca.

A če je znanost tako prišla do verjetne razlage neklih starih ugank, nam venec proži še vedno dovolj drugih. Ena med njimi je n. pr. ta, da njegova oblika ni stalna, temveč se spreminja. Včasih je skoraj okrogla, včasih precej sploščena. Ugotovili so, da je ta pojav v zvezi s sončnimi pegami. In sicer je venec v času številnih peg okrogel, v času majhnega števila peg pa sploščen. Toda te spremembe v vencu prihajajo vedno z neko zamudo, prilično tri mesece pozneje. Tudi protuberance, ti močni izbruhi iz sončne notranjosti, ki so isto tako v zvezi s pegami, imajo svoj vpliv na obliko venca. Ni pa verjetno, da bi bili ti vplivi neposredni. Verjetneje, da gre za neka posebna, nam še neznanca stanja sonca, ki vplivajo tudi na obliko venca.—Po razpravi prof. P. Kirchbergerja v Življenju in svetu.

Gasilska skušnjava

Višji gasilec: "Pri nas imamo samo en gasilski avto. Denimo, da nas kam pokličejo, vi pa stojite ta čas na straži. Tedaj vam sporoče, da je nekje drugod začelo goreti. Kaj boste storili?"

Novinec: "Pazil bom, da ogenj tako dolgo ne poide, dokler vi ne pridete z avtom."

Spremljevalec

Iz cenzurnih predpisov staroavstrijskega vrhovnega cenzorja Haegelina, ki smo jih slučajno dobili v roke: "Cenzura mora paziti na to, da se odra nikdar ne oddida dve zaljubljeni osebi sami, temveč morata zmerom imeti spremljevalca."

Jed in branje
Mark Twain je ležal bolan. Dva dni ni bil še nič jedel, zdaj ga je pa začela lakota pritiskati. Njegova strežnica mu je dala žličko konjaka. "Več vam zdaj ne smem dati," mu je rekla. "Ze prav", je prikimal Twain. "Zdaj bi pa rad še kaj bral. Ali imate morda kakšno znamko pri roki?"

HINES DENTAL OFFICE
326 S. STATE ST.
Opposite Davis Store, 2d Floor

Ako nameravate iti v **Jugoslavijo**
tudi potujete v vsa zahodna evropska mesta s črtilnim French Line območjem parobladov

"ILE DE FRANCE"
19. januarja—9. februarja
2. marca

"PARIS"
9. marca—30. marca

LEO ZAKRAJSEK
General Travel Service, Inc.
302 East 72nd Street
New York City

SLOVENIAN PUBLISHING CO.
Travel Bureau
216 West 18th Street
New York City

French Line

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali možana \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri vpisu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Zdravje in Kanado \$6.00	Za Člano in Chicago je \$7.50
1 tednik in..... 4.30	1 tednik in..... 6.30
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 5.10
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 3.90
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družstva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. družstva št.....

3).....Čl. družstva št.....

4).....Čl. družstva št.....

5).....Čl. družstva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake- itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pojasnila

Tri sličice našega časa

1
Ker ni dobil službe, je šel med razbojnike

Zadnjič je šla žena Raya E. Rossa iz Council Bluffs, Ia., čez cesto, ko je nenadoma zagledala pred seboj nekam znan avtomobil: bil je isti voz, ki so ji ga bili pred tremi tedni ukradli. Jadrno je stopila v najbližnjo trgovino in poklicala policijo. Nekaj trenutkov nato so bili redarji na motornih kolesih že na mestu in se poglajali za tatom, trdno prepričani, da gonijo zloglasnega razbojnika. Mož je podil na vse kripelje, da bi jim ušel, a zaman. Na prvem križišču je skočil na tla in v drug avto, da bi z njim pobegnil. Toda stražniki so začeli streljati in od dveh krogel zadet se je tat zgrudil na tla.

Prepeljali so ga v bolnišnico. A kdo popiše osuplost zdravnikov, ko odkrijejo v ranjencu enega izmed najglednejših meščanov, Georgea Thompsona, nedolkega učitelja v metodistični cerkvi na peti aveniji, kjer se je vsako nedeljo zbirala councilbluffska elita!

Thompson ni tajil, da je ukradel Rossov avto, prav tako je tudi brez ovinkov priznal še več drugih tatvin, ki se policiji o njih še sanjalo ni, da grejo na njegov rovaš.

Ljudem je bilo vse skup nerazumljivo. Tedaj je pa prišla v bolnišnico neka gosposdica, Jane Fogelova po imenu, se vsa objokana vrgla na ranjenca in

ga obsula s poljubi. In prišlo je na dan, da je Jane zanosila s Thompsonom in da je če več ko leto dni njegova zakonita žena. Poročila sta se bila skrivaj v Maryvillu, Mo., doma pa živi duša nista o tem črhnila besedice, saj 23 letni Thompson ni imel, s čim bi preživel svojo ženo. Živela sta ločeno, vsak pri svojih starših. Ko se Jane povedala, da bo postal oče, je Thompson še obupneje iskal zasluzka, zakaj njegovo nedeljsko poučevanje v cerkvi mu je nosilo samo čast, od časti pa človek ne živi. Toda vse njegovo iskanje je bilo zaman. Tedaj je od samega obupa odšel med razbojnike in se maskeval nad družbo, ki mu ni dala, da bi pošteno prehranil svojo ženo in otroka.

Toda Councilbluffčani vzle vsemu niso slabi ljudje. Izpovedali so, da Thompsona dosti manj zaseda krivda za njegovo početje kakor nje same. Javnost je prepričana, da bodo ljudski sodniki "razbojnika poti svoji volji" oprostili. Njegove rane na nja srečo niso hude in ga bodo kmalu izpustili iz bolnišnice. Že zdaj se pa lahko zanese, da ne bo več zaman iskal službe; vrli Councilbluffčani so namreč že poskrbeli, da si bo Thompson v bodoče lahko pošteno služil svoj kruh.

(Detroit American Weekly.)

2
Kam smo prišli: sugestija po radiu

Radijska postaja v Bostonu je zadnjič napravila zanimiv poskus. Med oddajanjem programa je napovedovalec nenadoma nagovoril svoje neštete poslušalce širom sveta:

"Gospoda! Napravili bomo poskus, ki nam je zanj neogibno potrebna vaša pomoč. Vi vsi, ki me zdajle poslušate, se izvolite ravnati po mojih navodilih. Vaša pomoč gre v prid znanosti. Nič hudega ne bo. Poslušajte:

Tale trenutek z rokami ni delate, kaj ne? Prav! Zdaj pa položite lepo obe roki drugo k drugi. Ko se bosta dotikali z dlanmi. Dobro! In zdaj obe roki nekoliko stisnite drugo k drugi! Zdaj nekoliko močneje! Še močneje! Zdaj stisnite zelo močno! Ste? Vidite, zdaj ne morete več rok razdružiti, zdaj vam je nemogoče! Ni je moči, ki bi vam jih razklenila! Ni je! Ni! Ni!"

Že nekaj dni po tem pozivu je dobila bostonska radijska postaja med drugimi pismi tudi več odgovorov iz Yorka, Pa., od samih uglednih oseb. York je oddaljen od Bostona okoli 550 milj. Eden teh poslušalcev, mož, ki je popolnoma zdrav na duhu in telesu, je stisnil obe roki s takšnim prepričanjem, da jih samo ni mogel sam razdružiti, temveč se to tudi združenim močem njegove žene in njegovega sina ni posrečilo. Roki sta se mu pa sami od sebe razklenili tisti mah, ko je rekel glas v zvočnikih: "Zdaj bodo mišice odnehale. Roke popuščajte, glejte, nič več ne stiskajo, zdaj gredo narazen—evo, so že razklenjeni!"

Z brezglavimi valovi so že zaglali žarnice na drugem koncu sveta, zdaj pa še sugerirajo na daljavo... Kam plovemo? (Pariški "Mon Programme".)

3
Francoski pisatelj Maurice Martin du Gard je pred kratkim izdal knjigo o svojem potovanju